

ВІДГУК
офіційного опонента Манжури Олександра Васильовича
на дисертаційну роботу Рябченко Кристини Миколаївни
на тему «Регулювання продовольчого ринку України», представлену на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 –
Економіка та управління національним господарством

На основі вивчення підготовленої Рябченко Кристини Миколаївни дисертації «Регулювання продовольчого ринку України» та наукових праць, що опубліковані за темою дисертаційної роботи, можна констатувати наступне.

Актуальність теми дослідження. Забезпечення країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від цього залежать її продовольча та національна безпека. Питання продовольства та забезпечення ним населення є однією з головних цілей державного регулювання економіки, а саме досягнення рівноваги на ринку: для споживачів – задоволення потреб для підтримки їх фізичного здоров'я та інтелектуальних здібностей, для виробників – їх конкурентоздатність та інвестиційна привабливості. Актуальність питання державного регулювання продовольчого ринку також обумовлюється економічною інтеграцією України до ринків країн ЄС.

Тому дослідження питання регулювання продовольчого ринку потребує залученням світового досвіду, для втілення всього спектру інструментів державного регулювання, та забезпечення розвитку продовольчого ринку і його конкурентоздатності в умовах відкритості до країн-партнерів зон вільної торгівлі. Стан розвитку продовольчого ринку безпосередньо впливає на здоров'я населення, а отже на його економічно активну частину. Отже, необхідність удосконалення системи державного регулювання продовольчого ринку, його моделі та механізмів є актуальною та необхідною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (державний реєстраційний номер 0116U000798), особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні підходів, механізмів та заходів регулювання продовольчого ринку України.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна. Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці, поглибленні та уточненні теоретичних, методичних і концептуальних положень регулювання продовольчого ринку України.

Дисертаційна робота має логічну побудову і складається з трьох розділів, які логічно взаємопов'язані між собою.

У *першому розділі* – «Теоретико-методичні засади регулювання продовольчого ринку України в сучасних умовах господарювання» удосконалено визначення «регулювання продовольчого ринку», шляхом детального аналізу його складових елементів, еволюції категорії «ринок» (стор. 35-37), елементів та засад формування державної політики щодо регулювання продовольчого ринку (39-41). Автором обґрунтовано необхідність ведення активної державної політики щодо регулювання продовольчого ринку (стор. 44-45).

На високому науковому рівні визначено концептуальний підхід до формування системи компонентів державного регулювання продовольчого ринку України (стор. 55-57), сутність якої полягає в поетапному підході до визначення основних інструментів регулювання.

У *другому розділі* – «Продовольчий ринок України: стан, тенденції, чинники функціонування та регулювання» проведено аналіз стану продовольчого ринку України за різними підходами: продуктовим (диференціація за результатами діяльності окремих галузей), функціонального та територіального (стор.80-85).

На підставі аналізу факторів впливу на продовольчий ринок України автором запропонована тримірна структурно-логічна модель функціонування продовольчого ринку, рис. 2.6 (стор.87).

За допомогою проведеного кластерного аналізу товарної структури роздрібного товарообороту в Україні на продовольчому ринку запропоновано модель функціонування продовольчого ринку, рис. 2.8 (стор. 89), яка дає змогу визначити шляхів реалізації державної політики регулювання на основі загального бачення стану ринку.

В результаті аналізу стану ринку молочної продукції (стор. 97-116) та державної політики регулювання автором обґрунтовано доповнення механізму регулювання продовольчого ринку України рис. 2.18 (стор. 134), який дозволяє

поетапно вирішити питання розвитку економічних відносин в сільському господарстві.

У *третьому розділі* – «Основні напрями вдосконалення регулювання продовольчого ринку України» – проведено аналіз досвіду країн світу, а саме країн Європейського союзу, Канади та США, визначено їх основні інструменти впливу та згруповано для втілення досвіду на теренах України. Автором запропонована модель імплементації закордонного досвіду регулювання продовольчого ринку України, рис. 3.5 (стор. 158).

Запропоновано використання кооперативних форм господарювання для широкого втілення інновацій у виробництво продовольчої продукції та залучення широкого кола сільського населення у виробництво товарів, втілення антиміграційної політики щодо відтоку кадрів та створення додаткового тиску на ціни великих виробників.

Як результат, автором згруповано та впорядковано складові механізми регулювання інноваційних процесів для їх реалізації в межах продовольчого ринку України, який визначає поетапне здійснення регуляторних дій для втілення нововведень та створення відповідної інфраструктури.

Ступінь обґрунтованості і вірогідності наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведено у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими і достовірними, вони базуються на фундаментальних положеннях сучасних економічних теорій, глибокому економіко-статистичному аналізі процесів структурного розвитку національної економіки. Достовірність отриманих наукових та практичних результатів дисертації підтверджено їх апробацією на міжнародних і всеукраїнській науково-практичній конференціях.

У роботі використовувалися такі методи: загальнонаукові методи, серед яких *індукція та дедукція* – для виявлення та аналізу проблем регулювання продовольчого ринку в Україні; *логічного узагальнення* – для висвітлення теоретичних аспектів використання наявних інструментів регулювання продовольчого ринку України в умовах трансформації національної економіки; та спеціальні методи пізнання: *абстрактно-логічний* – для визначення сутності регулювання продовольчого ринку, векторів термінологічного апарату

дослідження; *системний* – для узагальнення інструментів регулювання продовольчого ринку України; *графічний* – для наочного відображення поточного стану продовольчого ринку, подання теоретичного, методичного й прикладного матеріалу; *кластерного аналізу* – для розбиття заданої вибірки об'єктів продовольчого ринку в Україні на підмножини для диференціації товарів у групи за їх рівнем товарообігу; *когнітивно-регресійного аналізу* – для визначення математичної залежності між середньою ціною й другорядними факторами; *когнітивне моделювання* – для визначення впливу на продовольчий ринок України факторів, можливості оцінювати наслідки прийняття економічних рішень; *системно-структурного аналізу* – для визначення пріоритетних напрямів упровадження інновацій в економічні процеси продовольчого ринку в Україні та формування механізму його регулювання.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові документи Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, матеріали Державної служби статистики України, наукові праці українських та зарубіжних авторів з відповідної тематики.

Практичне значення результатів дослідження. Розроблені Рябченко К. М. науково-методичні рекомендації впроваджено в практику діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств реального сектора економіки, у навчальний процес. Результати впровадження підтверджено відповідними довідками та актами. Практична цінність дисертаційного дослідження полягає у розробці теоретико-методологічних основ та практичних рекомендацій для вирішення важливих проблем, що постають перед національною економікою, в частині регулювання продовольчого ринку.

Оцінка публікацій, відповідності автореферату змісту дисертації. Результати дослідження викладено в 15 наукових працях, з яких: 7 – статей в наукових фахових виданнях України, із них 5 – у виданнях, що входять до наукометричних баз даних, 1 стаття – у зарубіжному журналі, 2 – в інших журналах. Наукові фахові видання повною мірою висвітлюють основні результати дисертаційної роботи. Зміст автореферату і основні положення

дисертації є тотожними. Автореферат повно та достовірно відображає основні результати дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях:

– *міжнародних*: «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, 2017р.), «Актуальні проблеми сучасного економіко-гуманітарного дискурсу в Україні» (м. Кривий Ріг, 2017р.), «International Scientific Conference Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise: Conference, Proceedings» (Le-Mans, France, 2017р.), «Економічний розвиток держави, регіонів та підприємств: проблеми та перспективи» (м. Львів, 2017р.);

– *всеукраїнській*: «Модернізація як фактор розвитку» (м. Харків, 2013 р.).

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертацію оформлено відповідно встановлених вимог, матеріал викладено логічно й послідовно. Дисертація складається із вступу, трьох розділів із висновками і відповідною літературою, загальних висновків, додатків і містить 17 таблиць, 36 рисунків. Повний обсяг дисертації становить 226 сторінок.

Стиль та мова викладення результатів дослідження. Текст дисертації викладено науковим стилем, грамотною українською мовою. Дисертаційна робота має аналітичний та пошуково-дослідницький характер.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи. Поряд з позитивними результатами, в роботі є окремі дискусійні положення і недоліки:

1. В підрозділі 1.1 на сторінці 24 автор говорить про необхідність визначення категорії «регулювання продовольчого ринку», але навіть виходячи з назви підрозділу він має бути присвячений розкриттю сутнісного «продовольчого ринку». В цьому ж підрозділі значна увага приділена аналізу самої категорії «ринку», «аграрний ринок», «продовольчий ринок», але дисертант не наводить власного розуміння цих категорій.

2. На сторінці 30 автор говорить, що для більш широкого розуміння продовольчого ринку потрібно висвітлити основні функції ринку, але приводить класичні функції, які характерні для всіх ринків не лише продовольчого.

3. Досить дискусійним та не зовсім обґрунтованим є положення про те, що необхідно законодавчо визначити зернове, оліє-соняшникове та буряко-цукрове виробництво важливим державним пріоритетом для забезпечення продовольчої безпеки (стор. 56).

4. В підрозділі 2.1 наведено класифікацію факторів впливу на продовольчий ринок, тримірна структурно-логічна модель функціонування продовольчого ринку та модель функціонування продовольчого ринку України, які мають розглядатися в першому розділі.

5. Автором при аналізі засад дослідження етапів становлення продовольчої безпеки в рамках регуляторної політики дещо зневажливо аналізується роль малого та середнього підприємництва (стор. 55-56), адже досвід країн ЄС свідчить, що саме ці підприємства мають вагомий вклад у національну економіку.

6. Недостатньо наочно представлені результати проведених розрахунків щодо зміни посівних площ, виробництва сільськогосподарських культур та їх врожайності та виробництва основних видів продукції тваринництва (стор. 81-85). Можливо більш доцільно було би звести отримані результати в таблицю.

7. При аналізі аграрного ринку (стор. 144-151) автором зазначено, що відсутність ринку землі є негативним фактором розвитку, що його стримує. Але дана теза не отримує розвитку в роботі та не зазначена у результатах дослідження.

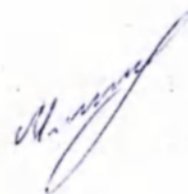
Однак, вказані вище зауваження, не знижують значення дисертаційної роботи для науки і практики.

Ступінь обґрунтованості і вірогідності наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведено у дисертації. Дисертаційна робота Рябченко К. М. «Регулювання продовольчого ринку України» є цілісним, завершеним, самостійно виконаним і логічно побудованим дослідженням, у якому автором отримані нові теоретичні, методичні та практичні результати в сфері регулювання продовольчого ринку та забезпечення економічної і продовольчої безпеки України. Дисертаційна робота містить раніше не захищені наукові положення та вперше отримані наукові результати, які в сукупності спрямовані на вирішення важливої проблеми продовольчого забезпечення населення країни, активізації інвестиційно-інноваційних процесів та державного регулювання продовольчого

ринку в умовах відкритої зовнішньоекономічної політики та внутрішньо економічних та політичних кризових явищ.

За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки цілком відповідають спеціальності 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. Дисертаційна робота «Регулювання продовольчого ринку України» за обсягом проведених досліджень, науковим рівнем, змістом і прикладною значущістю розробок повною мірою відповідає вимогам до дисертацій кандидата економічних наук пп. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (зі змінами та доповненнями), а її автор – Рябченко Кристина Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент –
доктор економічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи
Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі» (м. Полтава)

О.В. Манжура

